

“El repte és desxifrar les escriptures paleohispàniques del sud”

Ignacio Simón Cornago és investigador postdoctoral a la Universidad del País Vasco. Forma part de l'equip de recerca *Hesperia. Banco de datos de lenguas paleohispánicas* i del projecte europeu de llengües antigues d'Europa *AELAW*. Ha intervingut al *II Seminari interdisciplinari Epigrafia i arqueometria* de l'ICAC amb una introducció a les llengües paleohispàniques, de les quals parlem en aquesta entrevista. El 2013 va publicar la tesi *Los suportes de la epigrafía paleohispánica*.

Ens pots definir la paleohispanística?

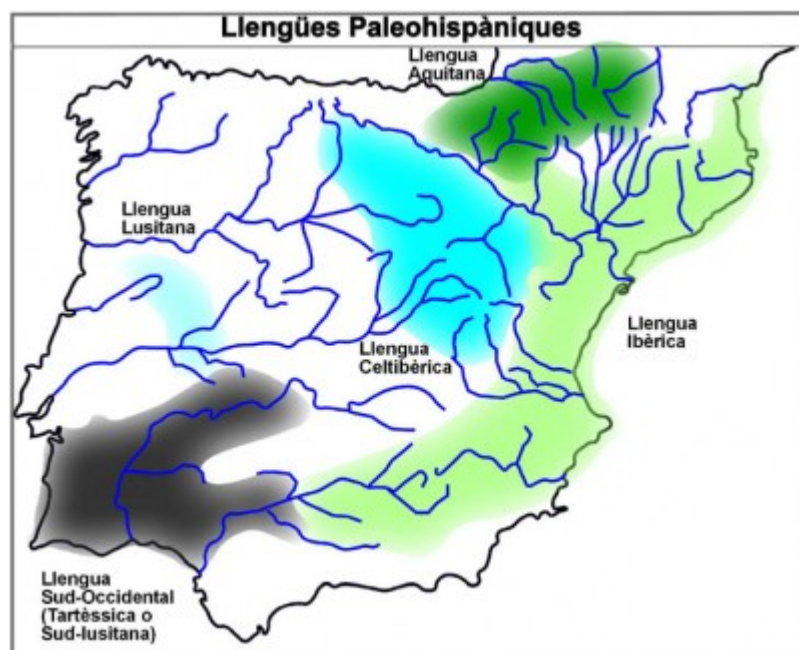
És la disciplina relativament jove que estudia les llengües i escriptures dels pobles peninsulars conquerits per Roma.

Entre aquestes llengües i la seva escriptura no hi ha una correlació exacta.

En efecte: una llengua pot estar escrita en diferents sistemes d'escriptura i un sistema d'escriptura pot servir per escriure diferents llengües. Les llengües vernacles hispàniques són cinc, que sapiguem (vegeu mapa): el tartessi, l'ibèric, el celtibèric, el lusità i el bascònic, però algunes d'aquestes llengües s'escriuen en més d'un sistema d'escriptura, o bé alfabet o bé semisil·labari.

Per exemple?

L'ibèric el trobem escrit en tres sistemes: greco-ibèric, ibèric meridional i ibèric llevantí. Passa semblantment amb el celtibèric: tant s'escriu amb ibèric llevantí com en llatí. En canvi, el tartessic s'escriu només en escriptura sud-occidental i el lusità només en llatí. Del bascònic no tenim documentació directa d'època antiga, només en coneixem noms de persona o divinitats que apareixen en inscripcions llatines.



Mapa de les llengües paleoibèriques (Font:
Wikipedia/Joan Ferrer)

Quina complexitat!

Sí, i encara més tenint en compte que l'ibèric no és indoeuropeu, és una llengua aïllada, fragmentària. Com deia Jürgen Untermann, l'autor del corpus *Monumenta Linguarum Hispanicarum* (1975), es tracta de llengües 'enderrocades, en ruïnes' (*Trümmersprachen*).

Quin és el repte, amb aquesta matèria primera tan parcial?

Desxifrar les escriptures de la part sud de la península: l'ibèric meridional i el tartèssic, que no es poden llegir perquè estan parcialment desxifrades. L'ibèric llevantí ja el va desxifrar **Manuel Gómez-Moreno**. Tant l'ibèric llevantí com el greco-ibèric es poden llegir, però el problema, el repte, és traduir.

Parlem del projecte **Hesperia**, en el qual treballes.

El banc de dades Hesperia el podríem definir com "un projecte viu de llengües mortes", fundat pel professor **Javier de Hoz** i ara dirigit per **Joaquín Gorrochategui**. Hi anem posant al dia el corpus d'inscripcions i onomàstica paleohispàniques entre quatre institucions: la Universidad Complutense de Madrid, la Universidad del País Vasco, la Universidad de

Zaragoza i la Universitat de Barcelona.

Quin volum d'epígrafs conté?

D'inscripcions ibèriques n'hi ha moltes (unes 2.000), de celtibèriques ja moltes menys (unes 200), però de lusitanes només n'hi ha 6 i de bascóiques, com he dit, cap! La majoria d'inscripcions ibèriques són breus o brevíssimes. Per exemple en les ceràmiques només hi trobem el nom del propietari i en les monedes només la ciutat... Per sort als ploms ibèrics hi ha textos més llargs, són cartes o documents administratius, i ja podem proposar-ne una lectura.



Ignacio Simón durant la seva intervenció a l'ICAC.

Com és que s'utilitzava el plom com a suport?

És un metall que tenen a l'abast perquè és un subproducte de l'extracció de la plata. És relativament abundant, assequible i molt manejable, perquè es fon a poca temperatura. També molt dúctil: hi pots escriure sense ser un gravador professional, com sí que requereix el bronze. Es diu que als extrems de la Mediterrània, com la península Ibèrica i el mar Negre, es feia servir el plom perquè era l'alternativa més barata i més disponible que els papirs.

I el bronze?

És més propi de la cultura celtibèrica. El significat també és diferent. El bronze és per perdurar, és material de prestigi, es feien grans plafons de bronze per exposar-se públicament, com a la ciutat celtibèrica de *Contrebia Belaisca*. El plom en canvi era per al dia a dia, es reutilitzava, s'hi escrivia per les dues cares... i s'enrotllava!

Van apareixent noves inscripcions?

Sí, ara per exemple estem a punt de publicar amb Joaquín Gorrochategui una inscripció d'una estela funerària d'un guerrer trobada a *Clunia*, del segle I aC. Hem llegit el text i l'hem analitzat, no traduït, però hi hem pogut identificar clarament un nom personal, el nom del difunt, un guerrer representat amb les seves gamberes.

Mapa de les llengües paleoibèriques (Font: Wikipedia/Joan Ferrer)